

ПРОФЕМІНІЗМ У ДОБУ ФРАГМЕНТОВАНИХ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ: МІЖ ДЕКЛАРАЦІЄЮ ТА ТРАНСФОРМАЦІЄЮ

С.І. Широка, Г.Г. Півень

Національний аерокосмічний університет «Харківський
авіаційний інститут»

Зазвичай термін «профемінізм» використовується для визначення політичної, економічної, культурної і в широкому сенсі життєвої позиції підтримки ідей фемінізму, що не передбачає входження його учасника до основного феміністського руху. Найчастіше він застосовується щодо чоловіків, які активно підтримують фемінізм і його зусилля щодо забезпечення політичної, економічної, культурної, особистої та соціальної рівності між жінками та чоловіками. Хоча й серед жінок чимало тих, хто поділяє такі переконання, до сфери уваги дослідників зазвичай потрапляють саме чоловіки-профеміністи, оскільки їхня роль є особливо значущою з огляду на культурні та соціальні конструкції, що визначають сучасні норми.

Чоловіки, як головні носії традиційних патріархальних структур, мають вирішальний вплив на підтримку або трансформацію гендерних стереотипів і практик. Відступаючи від усталених ролей, вони стають важливими агентами змін у суспільних уявленнях про гендер і рівність. Як зазначає Рейвен Коннелл, сучасна маскуліність трансформується під впливом нових соціальних очікувань, і профеміністична позиція є однією з відповідей на цей виклик [1].

Можна припустити, що сучасний цивілізований, освічений, морально зрілий чоловік, який підтримує рівність прав і можливостей для жінок, виступає проти дискримінації й насильства, поважає автономію жінок та уникає застарілих гендерних ролей, вже здійснив важливий крок у бік соціального прогресу. І в інформаційному просторі, в якому переважають подібні наративи, може здаватися, що гендерна нерівність втратила актуальність. Зокрема, у технічних вишах

та інженерних компаніях питання гендерної рівності у професійному середовищі вже сприймається як вирішене. Жінки, які обирають технічні спеціальності, демонструють високий рівень компетентності та ефективності в галузях, де традиційно домінували чоловіки. Показники їхнього успіху у STEM-науках підтверджують, що гендерні стереотипи, які пов'язують технічні професії з чоловічою природою, є не лише застарілими, а й гальмують розвиток цілих секторів економіки.

Таким чином, у XXI столітті ми спостерігаємо нову хвилю профемінізму – серед інтелектуалів, політиків, економістів, науковців, діячів культури. Це, безумовно, позитивна тенденція: слова про підтримку гендерної рівності, публічна критика патріархальних норм стають ознаками суспільної зрілості. Однак варто звернути увагу на те, що за зовнішньою підтримкою ідей гендерної справедливості часто приховується фрагментарна світоглядна картина, яка ставить під сумнів глибину трансформацій.

У повсякденному житті дедалі чіткіше проявляється, що сучасний популярний профемінізм часто обмежується поверховими деклараціями. Він не призводить до істотних зрушень у суспільній свідомості, а радше функціонує як риторична підтримка ідеї рівності. Прикладом може бути типова ситуація, коли жінка формально «не обмежена в кар'єрному зростанні», але лише за умови, що вона водночас виконує традиційні жіночі обов'язки. Такий декларативний профемінізм є непослідовним і не сприяє реальним змінам у поведінці чи соціальних структурах. Він виконує радше декоративну функцію – маску, що приховує відсутність глибинної трансформації.

Водночас така фрагментарність є характерною рисою сучасної культури. Подобається це жінкам, чоловікам, феміністам чи їхнім опонентам – ми все ще, принаймні частково, перебуваємо у ситуації постмодерну. У цьому контексті тенденція до деконструкції цілісних наративів лише набирає обертів: будь-яка структура постає як нестійка, відкрита до критики та переосмислення. Профемінізм, відповідно, не є стрункою теорією, а існує як множинність практик, спрямованих на перегляд традиційних уявлень. Це

форма постмодерної етики, де головне – не ідеологічна цілісність, а відкритість до іншого.

Як зазначає Зигмунт Бауман, у «рідкій сучасності» ідентичності, зокрема чоловіча й жіноча, стають фрагментованими та варіативними [2, 146-147 с.]. Те, що ще вчора вважалося нормою, сьогодні підлягає перегляду. Роздуми про гендерні ролі – від розподілу домашніх обов'язків до місця жінки в аерокосмічній галузі – постають як філософський виклик, що стосується самих основ уявлень про суб'єктність, працю, тіло, турботу і соціальну відповідальність. У кінцевому підсумку, профемінізм – це не лише про права, а про правду (у гайдеггерівському сенсі – «запитування»): про себе, суспільство та ті невидимі шви, які зшивають повсякдення.

Чи вдасться побудувати на основі цього нову світоглядну картину, перейти до так званого метамодерного, оновленого, стійкого світогляду – покаже час. Адже подібні трансформації вимагають змін не лише на індивідуальному, а й на культурному й інституційному рівнях. Це тривалі та складні процеси. А поки що ми маємо справу з фрагментами – уламками пам'яті, мрій, моди, наукових уявлень, суперечливого досвіду та очікувань. Якою буде сьогоднішня мозаїка – залежить від наших щоденних виборів, здатності до критичного мислення, готовності переосмислювати власні переконання, відкритості до діалогу, поваги до іншого досвіду та соціальної відповідальності.

Література:

1. Connell R. W. Masculinities. – Cambridge: Polity Press, 2005. – 320 с. Режим доступу: https://lulfmi.lv/files/2020/Connell_Masculinities.pdf (дата звернення 22.04.2025)
2. Зигмунт Бауман. Плинні часи: життя в добу непевності / Пер. з англ. Антона Марчинського – К.: Критика, 2013. – 176 с.